

UNIVERSITETI POLITEKNIK – TIRANË
Fakulteti i Teknologjisë së Informacioni
Sheshi Nënë Tereza, 1 – Tiranë
Tel/Fax : +355 4 2278 159

Laborator 1

Ndërtimi i sinjaleve diskretë njësi dhe shkallë njësi duke
përdorur Matlab.

Veprimet me sinjalet diskretë në Matlab.

Studenti:

Piro Gjikdhima

Pranoi:

MSc.Erison Ballasheni

1. Hyrje

Sinjalet klasifikohen në sinjale të vazhdueshme dhe diskrete. Një sinjal diskret do të shenohet me simbolin $x(n)$, ku variabli n është numër i plotë. Në këtë laborator do të studjojmë paraqitjen e sinjaleve diskrete dhe veprimet me to. Edhe pse variabli ' n ' nuk përfaqëson domosdoshmërisht kohën (n mund të jetë koordinatë hapësirë apo distancë), $x(n)$ i referohet përgjithësisht një funksioni në kohë. Për këtë, në këtë punë laboratorit, variabli n do merret si kohë në sekonda.

Një sinjal në kohë diskrete është një sekuenca numrash. Paraqitja analitike e sinjalit është si më poshtë:

$$x(n) = \{x(n)\} = \{\dots, x(-1), x(0), x(1), \dots\} \quad (1)$$

↑

Ku shigjeta tregon kampionin në $n=0$.

Në MATLAB mund ta paraqesim si një sinjal të ndërprerë në kohë përmes një vektori me vlerat korresponduese. Megjithatë, për paraqitjen e $x(n)$ kërkojmë dy vektore, një për secilën x dhe n . Për shembull, një sekuenca:

$$x(n) = \{2, 1, -1, 0, 1, 4, 3, 7\}$$

↑

Paraqitja në Matlab është si më poshtë:

```
>> n=[-3,-2,-1,0,1,2,3,4];
>> x=[2,1,-1,0,1,4,3,7];
```

Përgjithësisht, ne do të përdorim vetëm vektorin x kur informacioni mbi pozicionin e kampioneve nuk kërkohet ose kur ky informacion është i parëndësishëm (psh. Sekuenca fillon në $n=0$). Një sekuenca e pafundme në kohë nuk mund të paraqitet në MATLAB për shkak të limitimit të memories së fundme.

2. Objektivi

Objektivi i kësaj punë laboratorit është implementimi i veprimeve elementare me sinjalet diskrete.

3. Qellimi

Ky laborator ka për qëllim ndërtimin e funksioneve në MATLAB për sinjalet diskrete, sinjalin impuls dhe shkallë njësi, si dhe veprimet me këto sinjale.

4. Paraqitja e sinjaleve diskrete

Sinjalet ne kohe diskrete paraqiten si pika ne sistemin koordinativ kartezipan. Ndertimi i ketyre sinjaleve ne MATLAB realizohet duke perdorur komanden *stem*. Ne mund te perdorim komanden *subplot* per te ndertuar disa grafike ne nje figure te vetme. Per te kuptuar perdorimin e komandave te ndryshme, shkruani *help* dhe *emrin e komandes*.

4.1 Ndertimi i sinjalit impuls njesi

Sinjali impuls njesi eshte si me poshte:

$$\delta(n - n_0) = \begin{cases} 1 & n = n_0 \\ 0 & n \neq n_0 \end{cases}$$

Per ndertimin e ketij sinjali ne intervalin $n_1 \leq n \leq n_2$, do te perdorim ne MATLAB funksionin e meposhtem:

```
% Function to generate x(n)=delta(n-no), n1<=n<=n2
function [x,n]=impseq(no,n1,n2)

n=[n1:n2];
x=(n-no) == 0;

end
```

Ne MATLAB funksionet ruhen ne nje script te ri (Home → New → Function). Ai duhet te ruhet me te njejtin emer si funksioni i ndertuar.

a) Ushtrim

Duke perdorur funksionin e mesiperme, ndertoni sinjalin impuls njesi per $n_0=5$, $n_1=2$ dhe $n_2=6$. Vizatoni sinjalin e perftuar. Si eshte ky sinjal ne lidhje me $\delta(n)$?

`[x,n]=impseq(5,2,6)`

```
>> impseq(5, 2, 6)

ans =

    0    0    0    1    0
```

Sinjali i perftuar eshte sinjali delta i zhvendosur ne vleren 5. Pas ekzekutimit tregohet qe ne vleren 5 funksioni ka vleren 1.

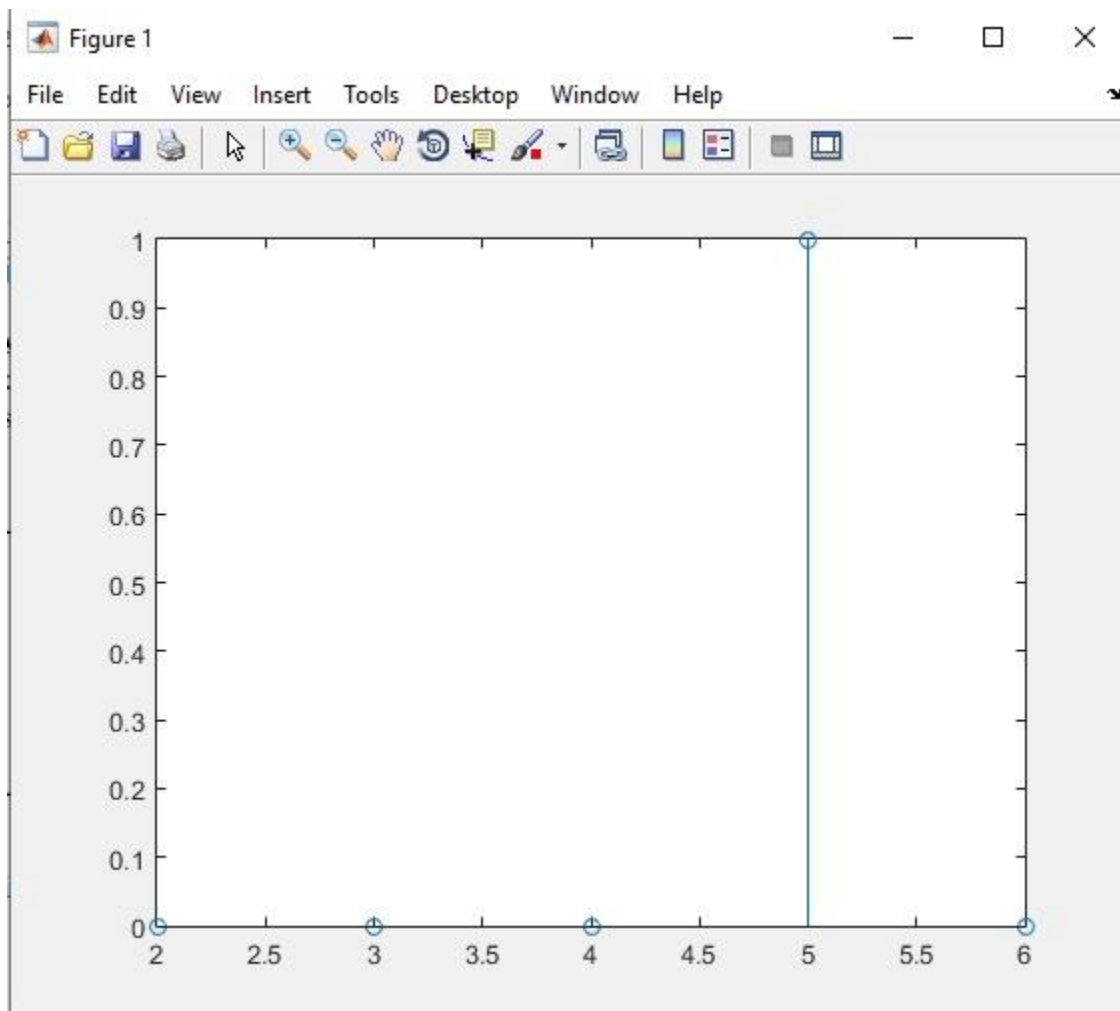
Nje tjeter menyre e ndertimit te sinjalit eshte duke perdorur komanden *stem* qe u permend me lart.

Per ndertimin e sinjalit do perdoret kodi i meposhtem:

```
% n1=2,n2=6 ,no=5  
n=[2:6]  
x=[(n-5) == 0]  
stem(n,x)
```

b) Ushtrim

Ndertoni sinjalin impuls njesi duke perdorur funksionin *stem*. Vizatoni sinjalin e marre. A eshte rezultati i marre i njejte me piken a).

Rezultati eshte i njejte me piken a).

4.2 Ndertimi i sinjalit shkalle njesi

Sinjali shkalle njesi eshte si me poshte:

$$u(n) = \begin{cases} 1 & n \geq 0 \\ 0 & n < 0 \end{cases}$$

Ne MATLAB funksioni `zeros(I,N)` gjeneron nje vektor me N zero, i cili mund te perdoret per te ndertuar $u(n)$ per nje interval te fundem. Forma analitike e pergjithshme e ketij sinjali eshte si me poshte:

$$u(n - n_0) = \begin{cases} 1 & n \geq n_0 \\ 0 & n < n_0 \end{cases}$$

Per ndertimin e ketij sinjali ne intervalin $n_1 \leq n \leq n_2$, do te perdorim ne MATLAB funksionin e meposhtem:

```
% Function to generate x(n)=step(n-no), n1<=n<=n2
```

```
function [x,n]=stepseq(no,n1,n2)
n=[n1:n2];
x=[(n-no) >= 0];
end
```

a) Ushtrim

Duke perdorur funksionin e mesiperm, ndertoni sinjalin impuls njesi per $n_0=0$, $n_1=0$ dhe $n_2=6$.

`[x,n]=stepseq(0,0,6);` Provoni

te ndertoni sinjalin por per vlerat e meposhtme:

- a) $n_0=1$, $n_1=-2$ dhe $n_2=6$
- b) $n_0=4$, $n_1=-2$ dhe $n_2=6$

Vizatoni paraqitjen grafike te sinjaleve per te tre rastet.

```
Command Window
>> stepseq(0, 0, 6)

ans =

    1    1    1    1    1    1    1

>> stepseq(1,-2,6)

ans =

    0    0    0    1    1    1    1    1    1

>> stepseq(4,-2,6)

ans =

    0    0    0    0    0    0    1    1    1
```

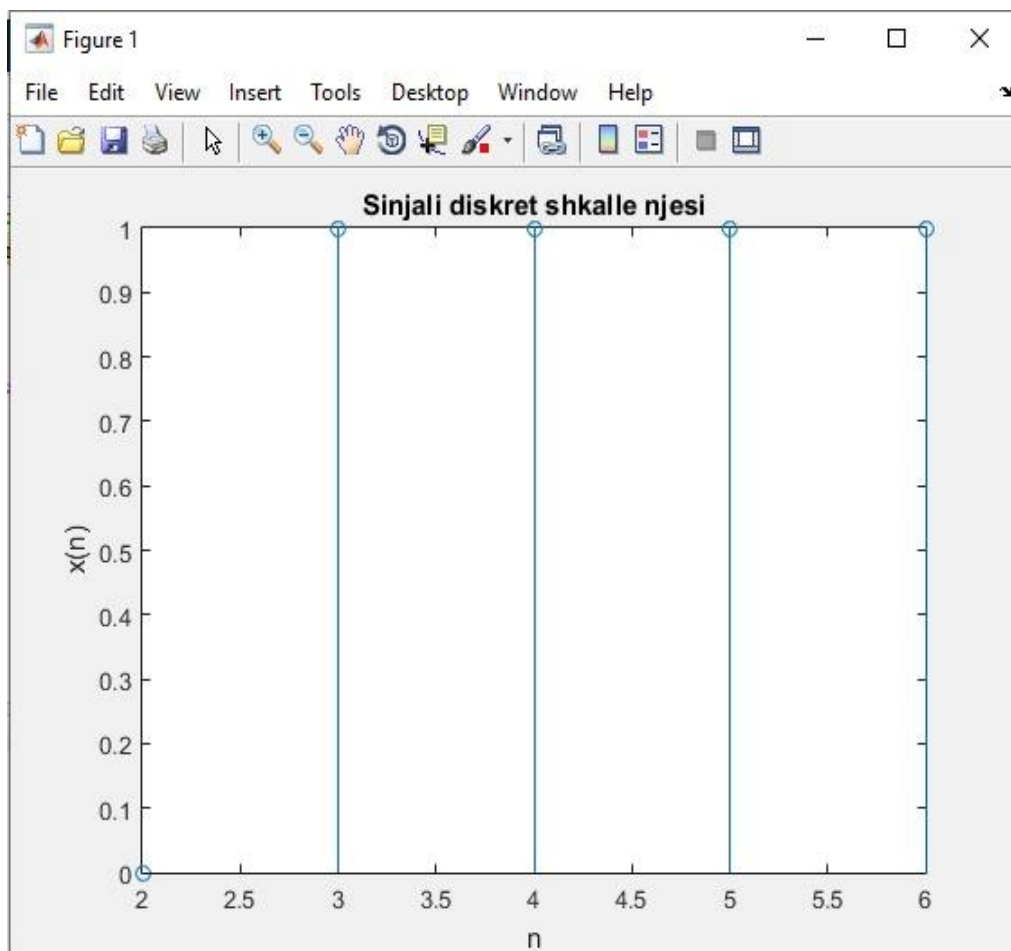
Ashtu si dhe ne rastin e pare, nje menyre tjeter per te ndertuar sinjalin shkalle njesi eshte perdorimi i komandes *stem*. Per ndertimin e tij perdorni kodin e meposhtem:

```
% n1=2,n2=6 ,no=3
n=[2:6]
x=(n-3) >= 0
stem(n,x)
title('Sinjali diskret shkalle njesi')
xlabel('n')
ylabel('x(n)')
```

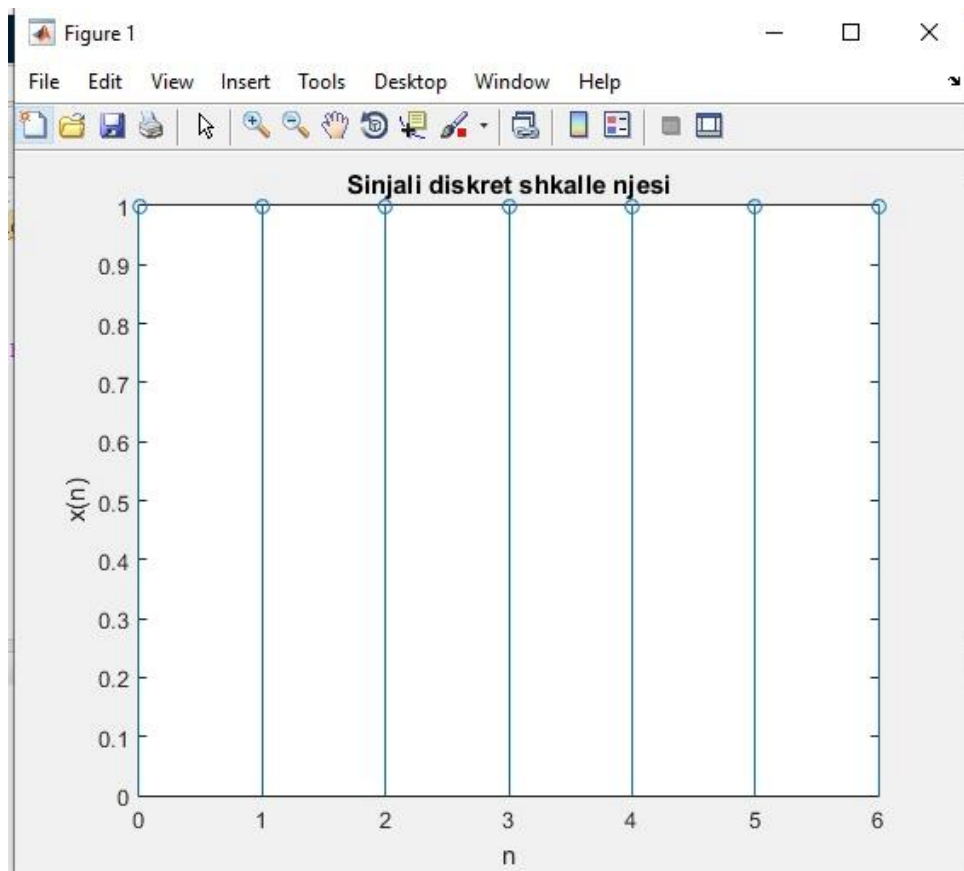
b) Ushtrim

Vizato sinjalin e perftuar. Te njejten metode ndiqni dhe per vlerat e tjera te mesiperme dhe vizato sinjalet e perftuara. A eshte rezultati i marre per te dyja menyrat i njejte?

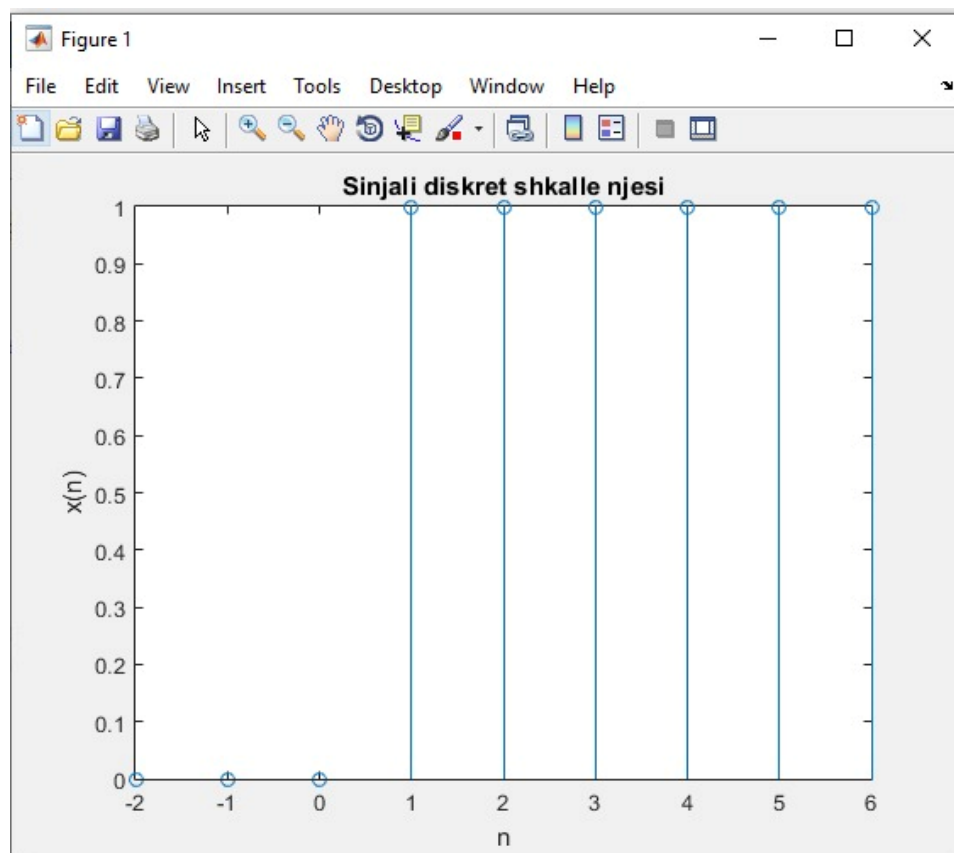
Sinjali me $no=3$, $n1=2$ dhe $n2=6$

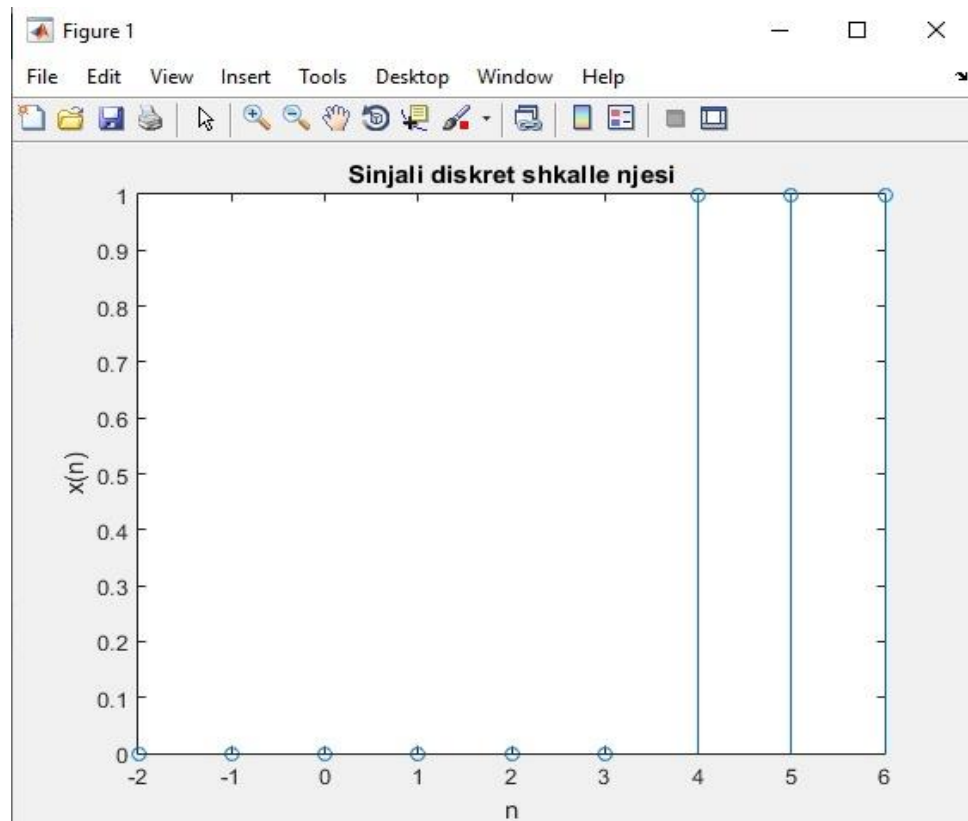
Sinjali me $n_0=0$, $n_1=0$ dhe $n_2=6$

Sinjali me $n_0=1$, $n_1=-2$ dhe $n_2=6$

Sinjali me $n_0=4$, $n_1=-2$ dhe $n_2=6$

Prej grafikeve dallojmë që vlerat e tyre përkojnë me ato të gjetura në pikën a), pra janë ekuivalente.

4.3 Sinjalet sinusoidale

Forma analitike e sinjaleve sinusoidale është si më poshtë:

$$x(n) = \cos(w_0 n + \theta), \forall n$$

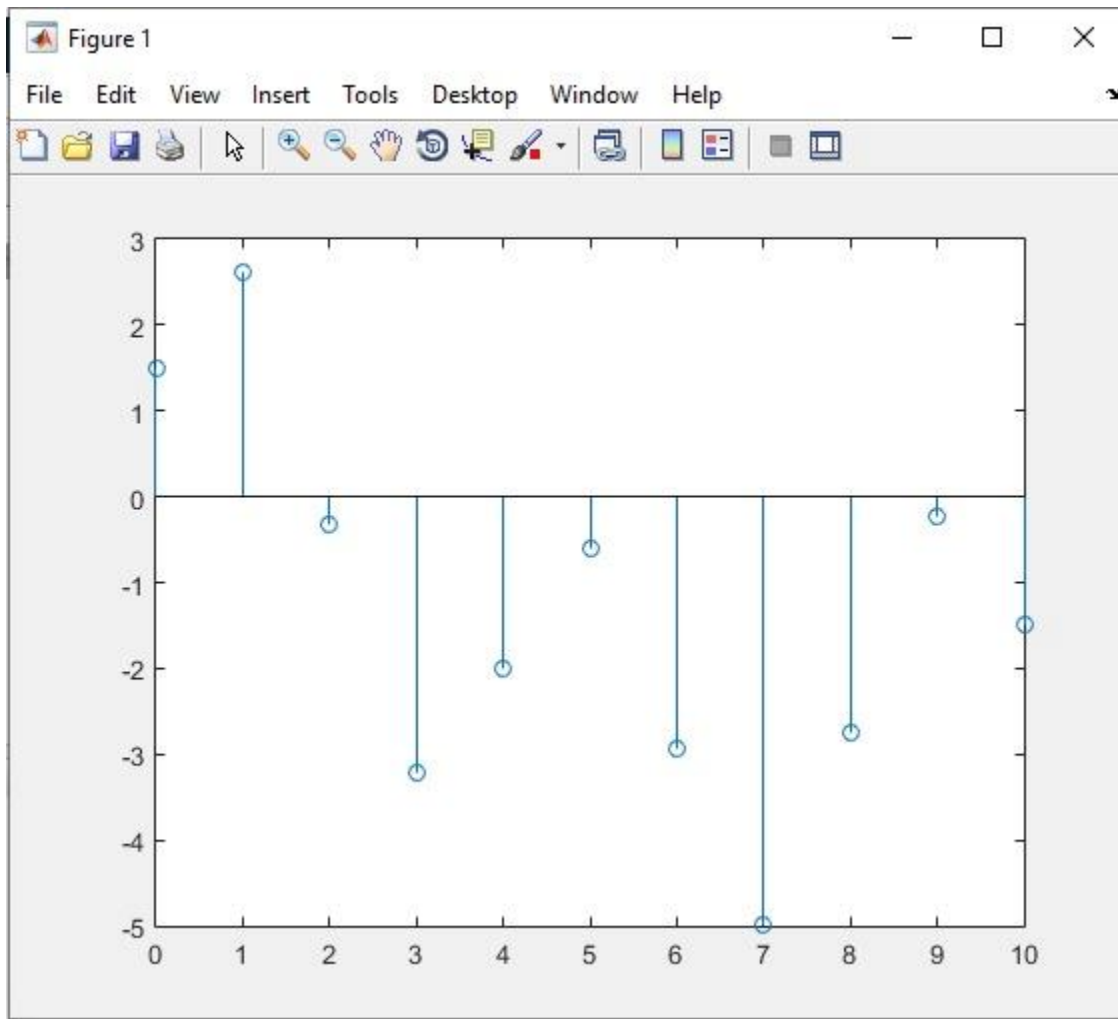
Ku θ është faza në radian. Në MATLAB, funksioni $\cos$ (ose $\sin$) përdoren për të gjeneruar një sekuenca sinusoidale. Për shembull, për të gjeneruar $x(n) = 3\cos(0.1\pi n + \pi/3) + 2\sin(0.5\pi n)$, $0 \leq n \leq 10$, në MATLAB përdorim:

```
n=[0:10];
x=3*cos(0.1*pi*n+pi/3)+2*sin(0.5*pi*n);
stem (n,x);
```


a) Ushtrim:

Tregoni formen grafike te sinjalit.

5. Veprime me sinjale

5.1 Zhvendosja e sinjaleve (Shifting)

Zhvendosja e sinjalit konsiston ne zhvendosjen e cdo monstre (kampioni) aq njesi sa tregon vlera e k-se. Forma analitike e sinjalit me zhvendosje ne kohe $y(n)$ eshte:

$$y(n) = \{x(n - k)\}$$

Ne qofte se kemi $m=n-k$, atehere $n=m+k$ dhe sinjali do te kishte formen e meposhtme:

$$y(m + k) = \{x(n)\}$$

Ky operacion nuk ka efekt ne vektorin x , por vektori n eshte ndryshuar duke shtuar vleren k ne cdo element. Kjo mund te implementohet ne MATLAB me funksionin *sigshift* te meposhtem.

% Function does signal shifting $y(n)=x(n-no)$ function

[y,n]=sigshift(x,n,no)

n=n+no;

y=x; end

a) Ushtrim

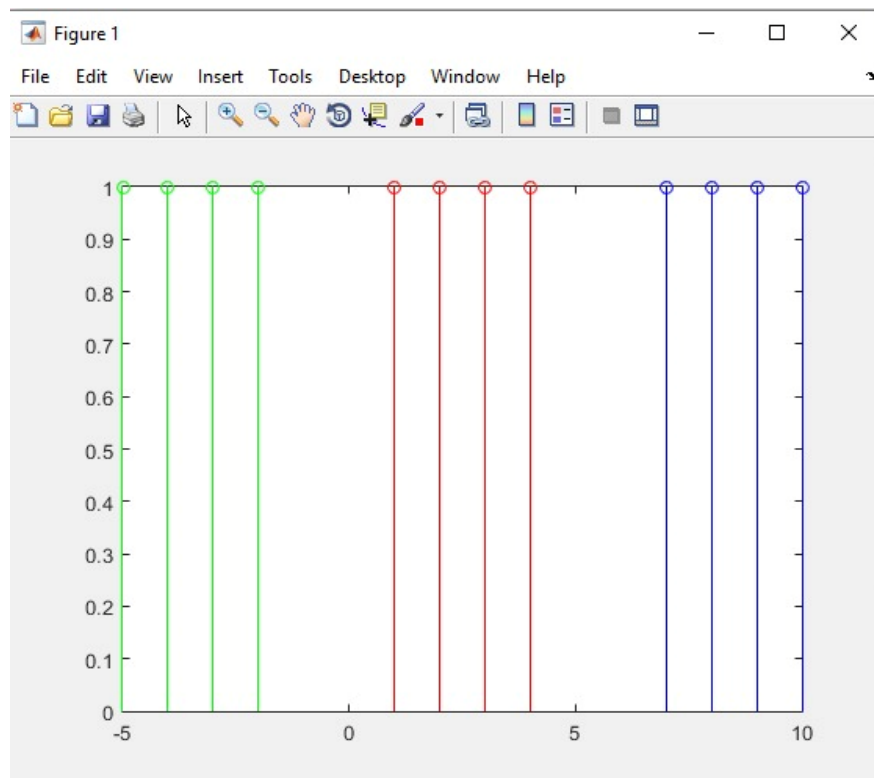
Duke perdorur funksionin *sigshift* ndertoni sinjalet $y(n)$ kur dihet forma e sinjalit $x(n)$. Paraqisni grafiket ne te njejtin sistem koordinativ dhe tregoni me sa njesi eshte zhvendosur sinjali $y(n)$ kundrejt $x(n)$.

$x=[1,1,1,1]$; $n=[1,2,3,4]$;

$[y1,n2]=sigshift(x,n,6)$;

$[y2,n3]=sigshift(x,n,-6)$;

stem(n,x,'r'),hold on,stem(n2,x,'b'),hold on,stem(n3,x,'g')

Sinjali original eshte sinjali me te kuqe. Sinjalet e zhvendosura paraqiten me ngjyre jeshile dhe blu. Sinjali jeshil eshte zhvendosur me 6 njesi majtas kurse sinjali blu me 6 njesi djathtas sinjalit original.

5.2 Pasqyrimi i sinjaleve

Pasqyrimi i sinjaleve konsiston ne kembimin e cdo monstre (kampioni) rreth $n=0$ qe te perftojme nje sekuence vlerash te kembyera te $y(n)$. Forma analitike e sinjalit eshte:

$$y(n) = \{x(-n)\}$$

Ne MATLAB, pasqyrimi implementohet permes funksionit *sigfold*:

% Funksion qe ben pasqyrimin e sinjalit $y(n)=x(-n)$

```
function [y,n]=sigfold(x,n)
y=fliplr(x);
n=-fliplr(n); end
```

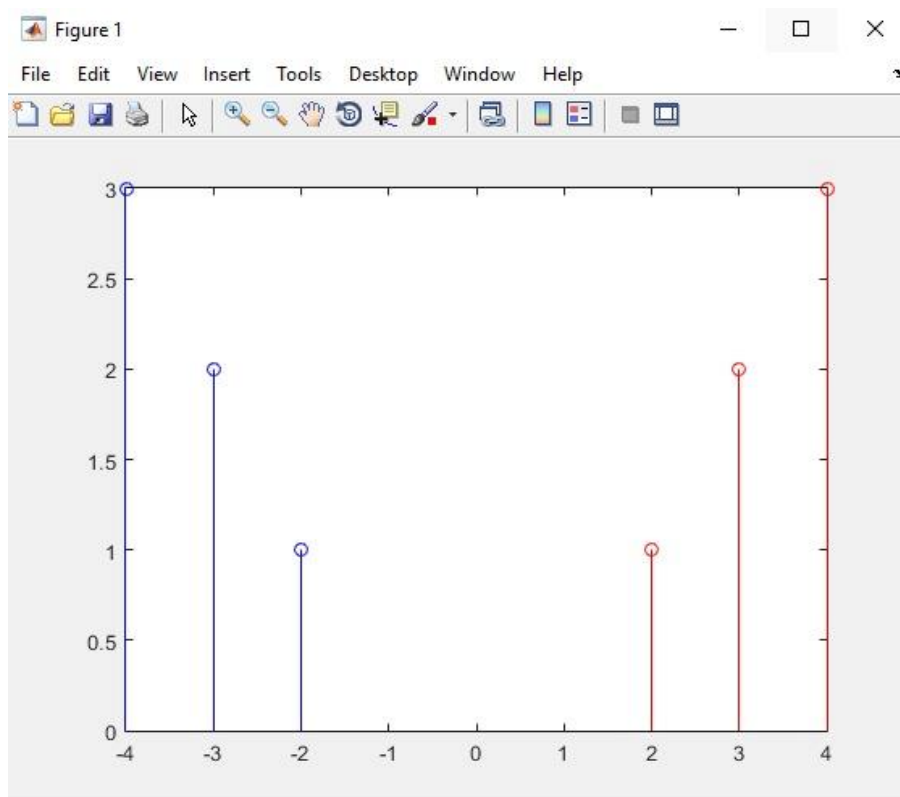
Perse perdoret komanda **fliplr**? (help fliplr ose doc fliplr)

Komanda fliplr është një funksion në MATLAB që përdoret për të kthyer një vektor ose matricë në drejtimin e kundërt.

a) Ushtrim

Duke perdorur funksionin *sigfold* ndertoni sinjalin $y(n)$ kur dihet forma e sinjalit $x(n)$. Paraqisni grafikun ne sistemin koordinativ.

```
x=[1,2,3]; n=[2,3,4];
[y,n2]=sigfold(x,n);
stem(n,x,'r'),hold on,stem(n2,y,'b')
```


5.3 Mbledhja e sinjaleve

$$\{x_1(n)\} + \{x_2(n)\} = \{x_1(n) + x_2(n)\}$$

Veprimi i mbledhjes së sinjaleve implementohet duke përdorur operacionin “+”. Kini parasysh që të dy sekuenat $x_1(n)$ dhe $x_2(n)$ duhet të kenë të njëjten gjatësi dhe të njëjtin tregues. Ne do të përdorim në MATLAB funksionin e mëposhtem për të treguar mbledhjen e dy sinjaleve diskrete.

% Function adds two discrete time sequences $y(n)=x_1(n)+x_2(n)$

function [y,n]=sigadd(x1,n1,x2,n2)

```
n=min(min(n1),min(n2)):max(max(n1),max(n2));
y1=zeros(1,length(n));
y2=y1;
y1(find((n>=min(n1))&(n<=max(n1))==1))==x1;
y2(find((n>=min(n2))&(n<=max(n2))==1))==x2;
y=y1+y2;
end
```

Perse përdoret komanda **find**?

Komanda "find" në MATLAB përdoret për të gjetur indeksat e vlerave të caktuara në një vektor ose matricë.

a) Ushtrim

Jepet vektori X me vlera: $X = [1 \ 0 \ 4 \ -3 \ 0 \ 0 \ 0 \ 8 \ 6]$. Gjeni pozicionet në vektor për të cilin vektori X ka vlerë jo zero. Trego komandën që përdoret.

```
>> X = [1, 0, 4, -3, 0, 0, 0, 8, 6];
pozicionet = find(X ~= 0);
```

	pozicionet	
X		[1,3,4,8,9]
		[1,0,4,-3,0,0,0,8,6]

b) Ushtrim

Jepet vektori X me vlera: $X = [1 \ 0 \ 4 \ -3 \ 0 \ 0 \ 0 \ 8 \ 6]$. Gjeni pozicionet në vektor për të cilin vektori X ka vlerë më të madhe se 2. Trego komandën që përdoret.

```
>> X = [1 0 4 -3 0 0 0 8 6]
pozicionet = find(X>2);
```

pozicionet	[3,8,9]
X	[1,0,4,-3,0,0,0,8,6]

c) Ushtrim

Duke përdorur funksionin *sigadd* ndertoni sinjalin $y(n)$ si shume dy sinjalesh $x_1(n)$ dhe $x_2(n)$ kur dihet forma e ketyre sinjaleve. Paraqisni grafikun ne sistemin koordinativ.

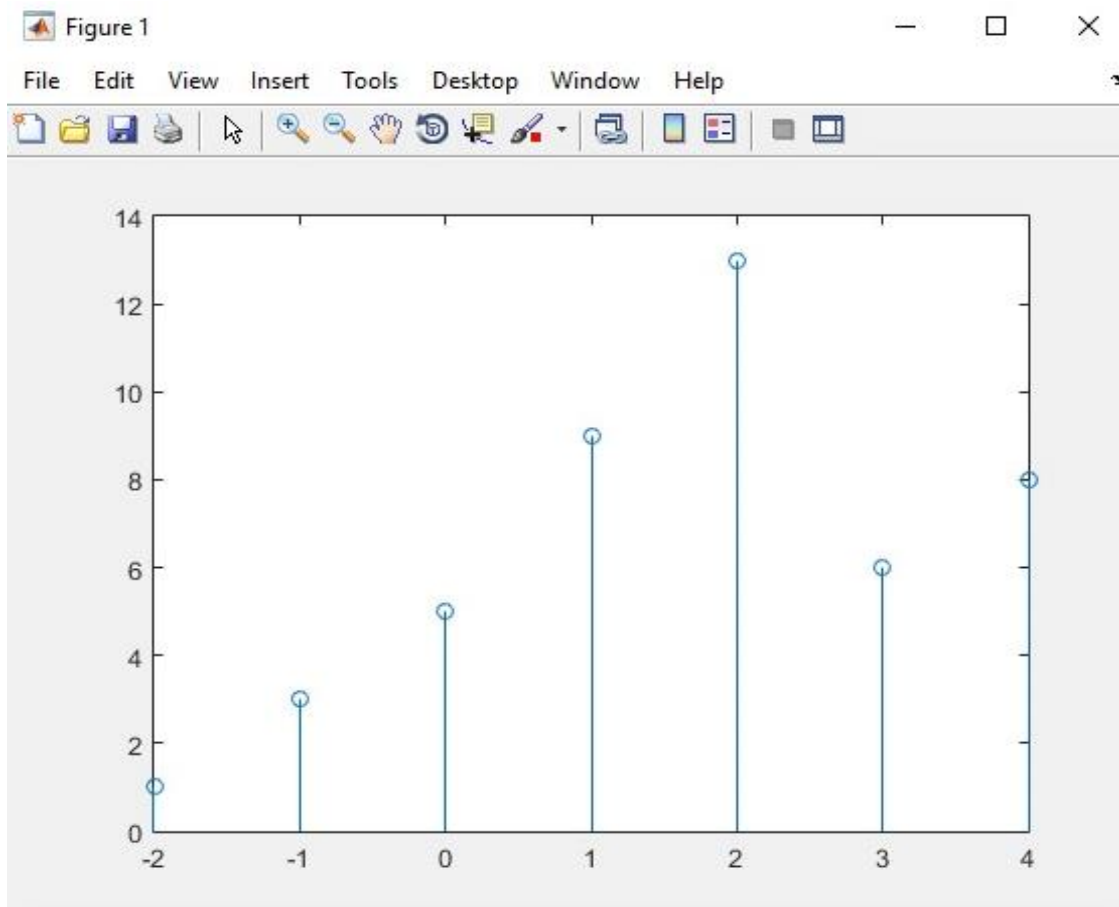
```
x1=[0,2,4,6,8]; n1=[0,1,2,3,4];
```

```
x2=[1,3,5,7,9]; n2=[-2,-
```

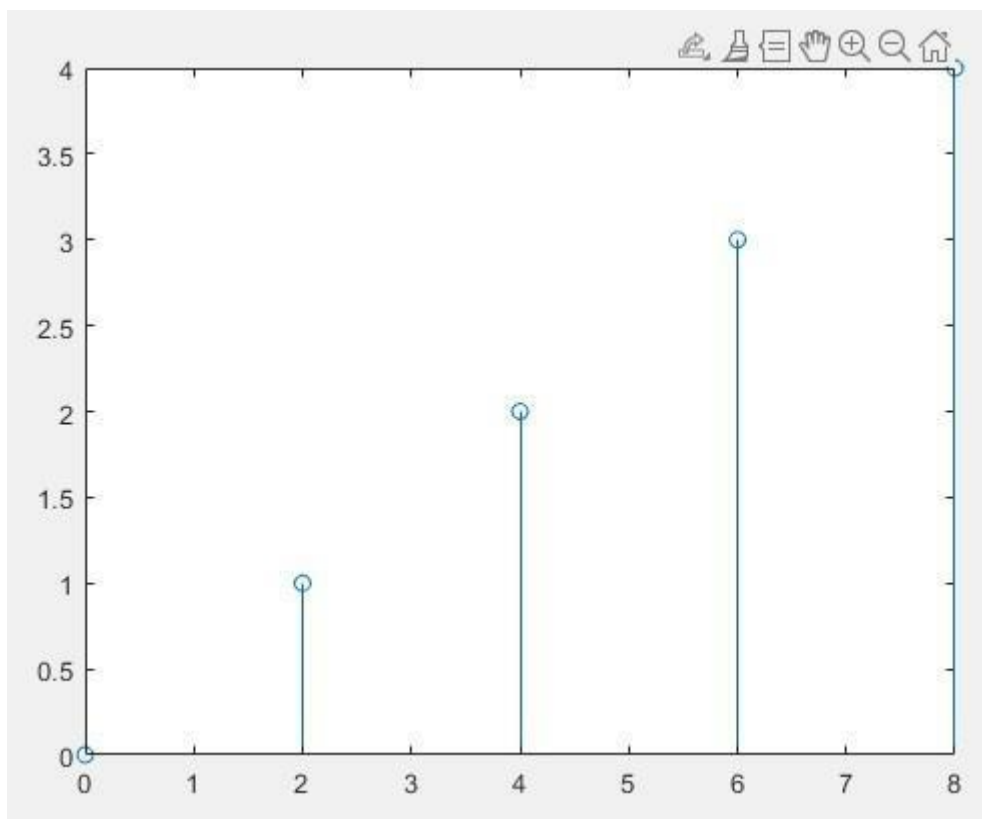
```
1,0,1,2];
```

```
[y,n]=sigadd(x1,n1,x2,n2)
```

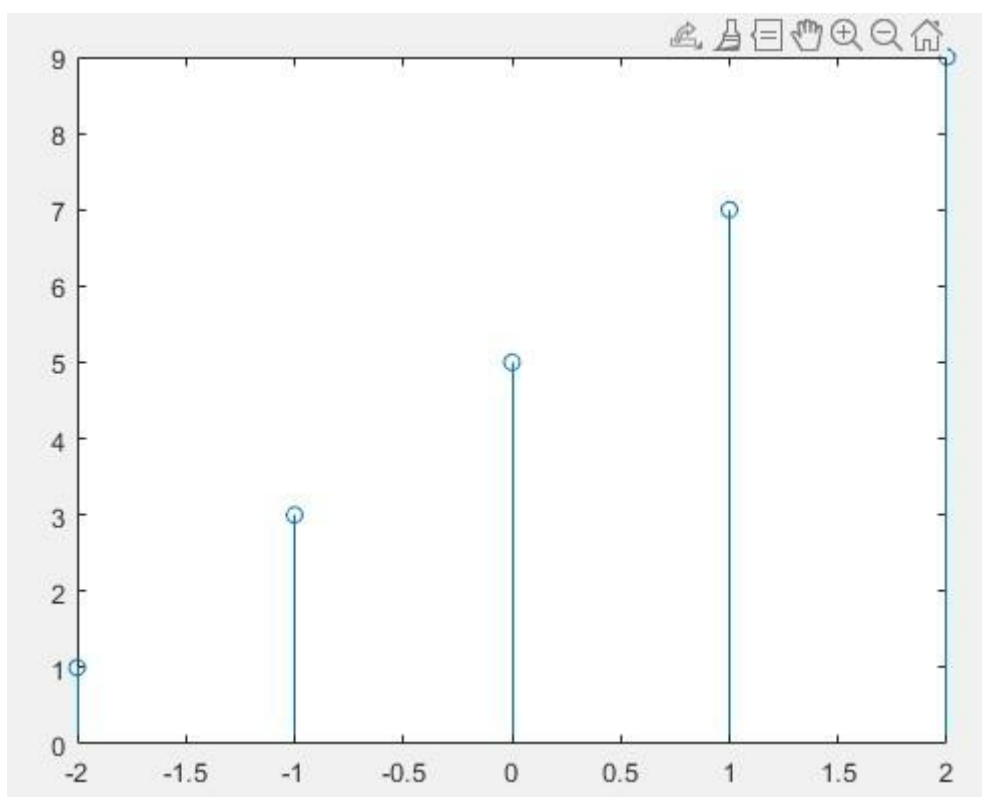
```
stem(n,y)
```


Sinjali i pare:

Sinjali i dyte:

5.4 Shumezimi i sinjaleve

$$\{x_1(n)\} \cdot \{x_2(n)\} = \{x_1(n)x_2(n)\}$$

Shumezimi i sinjaleve implementohet ne MATLAB permes operacionit “*”. Te njejtin kusht si ne rastin e mbledhjes duhet te plotesojne sinjalet dhe ne rastin e shumezimit. Per te demonstruar veprimin e shumezimit te dy sinjaleve diskrete perdorim funksionin e meposhtem ne MATLAB.

% Function multiplies two discrete time sequences $y(n)=x_1(n)*x_2(n)$

```
function [y,n]=sigmult(x1,n1,x2,n2) n=min(min(n1),min(n2)):max(max(n1),max(n2));
y1=zeros(1,length(n));
y2=y1; y1(find((n>=min(n1))&(n<=max(n1))==1))=x1;
y2(find((n>=min(n2))&(n<=max(n2))==1))=x2;
y=y1.*y2;
end
```

a) Ushtrim

Duke perdorur funksionin *sigmult* ndertoni sinjalin $y(n)$ si prodhim dy sinjalesh $x(n)$ kur dihet forma e ketij sinjali. Paraqisni grafikun ne sistemin koordinativ.

```
n = -2:10; x = [1:7,6:-1:1];
% ose x=[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1];
% y=[-1,-2,0,1,2,3,4,5,6,7,8,9,10];
[y,n]=sigmult(x,n,x,n);
stem (n, y);
```

